

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Розглянуто особливості облікового забезпечення функціонування системи корпоративного управління. Виділено рівні та основні проблеми організації бухгалтерського обліку в корпораціях

Постановка проблеми. Корпорації як організаційна форма бізнесу є одним з найяскравіших явищ в економіці 21-го століття. Необхідність вивчення їх з точки зору організації бухгалтерського обліку зумовлена розмірами цих корпорацій, різною галузевою направленістю, юридичним статусом підрозділів корпорації і фінансовою незалежністю кожного з них.

Корпораціям належить важлива роль в економіці країни через функцію створення значної частини її валового внутрішнього продукту. У розвинутих країнах, незважаючи на те, що корпорації становлять лише 10-15 % від загальної кількості підприємств, їм належить більше 80 % вартості активів і обсягів продажу. Але ефективна діяльність корпорацій можлива лише за умови розвитку двох взаємопов'язаних процесів – корпоративного управління та бухгалтерського обліку.

Управління діяльністю корпорацій, що функціонують в різних галузях національної економіки і на міжнародному рівні, вже давно є предметом наукового інтересу дослідників всього світу.

Останніми роками з'явилося багато зарубіжної і вітчизняної літератури з проблем менеджменту, окремих аспектів створення і функціонування корпорацій [1-3]. Як правило, при проведенні наукових досліджень з корпоративного управління розглядаються різні стратегічні завдання, такі як фінансова та інвестиційна діяльність, бюджетування. На наш погляд, велика увага

повинна також приділятися оперативному управлінню, в основі інформаційного забезпечення якого лежать дані бухгалтерського обліку.

Метою статті є обґрунтування необхідності єдиної методики окремих об'єктів бухгалтерського обліку підприємств, які входять до складу корпорації, що дозволить керівництву корпорації оцінювати не тільки діяльність всієї групи в цілому, але і внесок кожного учасника в загальний фінансовий результат.

Викладення основного матеріалу. Оскільки бухгалтерський облік є функцією управління, розглянемо деякі особливості корпоративного управління.

На підприємствах різних організаційно-правових форм існують певні специфічні проблеми управління. Особливо гостро ці проблеми стоять перед крупними структурами, до яких відносяться корпорації, які є прикладом диверсифікації різних напрямів комерційної діяльності.

Специфіка корпоративного управління полягає в тому, що об'єктом управління є сукупність незалежних один від одного підприємств, які взаємодіють між собою.

У широкому розумінні корпоративне управління розглядають як систему, за допомогою якої спрямовують та контролюють діяльність об'єднання. У рамках корпоративного управління визначається, яким чином інвестори здійснюють контроль за діяльністю менеджерів, а також яку відповідальність несуть менеджери перед інвесторами за

результати діяльності корпорації. Належна система корпоративного управління дозволяє інвесторам бути впевненими у тому, що керівництво ефективно використовує їх інвестиції для фінансово-господарської діяльності і, таким чином, збільшується вартість частки участі інвесторів в акціонерному капіталі. У вузькому розумінні корпоративне управління полягає у спрямуванні управлінської діяльності менеджерів на забезпечення інтересів власників – акціонерів.

Корпоративне управління не обмежується виключно відносинами між інвесторами та менеджерами, а передбачає також урахування законних інтересів та активну співпрацю із зацікавленими особами, які мають легітимний інтерес у діяльності корпорації (працівниками, споживачами, кредиторами, державою, громадськістю тощо). Таким чином, сутністю корпоративного управління є система відносин між інвесторами-власниками, його менеджерами, а також зацікавленими особами для забезпечення ефективної діяльності, рівноваги впливу та балансу інтересів учасників корпоративних відносин, що значно впливає на фінансовий стан корпорації.

Для управління корпорацією необхідно визначити і погодити зі структурними підрозділами корпорації перелік і обсяг інформації про функціонування кожного підприємства.

Перелік повинен містити достатню кількість даних для отримання повної і достовірної інформації про ситуацію на підприємстві і водночас бути вичерпним.

Управління групою підприємств ускладнене тим, що інформація, яка необхідна для контролю за діяльністю всіх учасників групи, не завжди доступна в конкретний момент часу. Управління корпорацією побудоване за принципом федерації. Керівник корпорації визначає політику корпорації в цілому, а керівники

підприємств – політику діяльності свого підприємства відповідно до політики та інтересів групи.

Наступною особливістю корпоративного управління є те, що джерела фінансування централізовані, та водночас достатньо мобільні, а тому можуть бути оперативно направлені як на розвиток перспективних напрямів діяльності корпорації, так і на підтримку секторів, що тимчасово опинилися в кризі.

Одним з підходів до облікового забезпечення системи корпоративного управління є підпорядкування системи бухгалтерського обліку меті корпорації. Така система дозволяє ефективніше вирішувати поточні повсякденні завдання менеджменту.

У зв'язку з наявністю корпоративних прав, як правило, виникає конфлікт інтересів різних груп, що беруть участь в корпоративних стосунках. Специфіка діяльності корпорації полягає в об'єднанні потенціалу різних осіб: фінансових ресурсів акціонерів – для формування капіталу, знань керівників – для вирішення проблем управління, навиків персоналу – для виконання поточних завдань.

Для облікового забезпечення корпоративного управління необхідно передбачити такі рівні організації бухгалтерського обліку:

- 1) загальнокорпоративний;
- 2) рівень бізнес-процесів;
- 3) рівень окремого структурного підрозділу корпорації (див. рис. 2).

Все це вимагає розробки і застосування таких способів організації бухгалтерського обліку, які б враховували вказану специфіку.

Рис. 2. Рівні організації бухгалтерського обліку в корпораціях

При організації бухгалтерського обліку необхідно враховувати, що корпорація об'єднує самостійні економічні суб'єкти, які наділені певними правами і зобов'язаннями, які відрізняються від прав і зобов'язань корпорації в цілому. Найпривабливішими для інвесторів є такі характеристики корпоративної форми бізнесу: масштабність, самостійність корпорації як юридичної особи, можливість передачі іншим особам акцій, що належать індивідуальним інвесторам, централізоване управління, синергетичність корпоративної системи.

Питання взаємодії системи бухгалтерського обліку і корпоративного управління найбільш актуальне саме для акціонерних товариств. Взаємодія бухгалтерського обліку і корпоративного управління має не тільки забезпечувати належні умови роботи підприємств, але й передбачати створення внутрішніх управлінських структур, які б сприяли ефективному функціонуванню акціонерних товариств, забезпечували баланс інтересів різних груп акціонерів і прозорість інформації про діяльність корпоративних утворень за допомогою звітності. Досвід корпоративного управління доводить ефективність діяльності акціонерних товариств за умови раціонального

використання різноманітних фінансових інструментів та системи показників бухгалтерського обліку у поєднанні з правильно обраною стратегією розвитку підприємств.

Головною засадою, з якої необхідно виходити при побудові облікового забезпечення системи корпоративного управління, є забезпечення вигід акціонерам корпорації, що надали їй свої фінансові ресурси. Цей принцип приховує в собі цілий ряд складних і важливих питань акціонерного права і корпоративного управління.

Для підвищення ефективності функціонування системи бухгалтерського обліку в корпорації необхідно здійснювати заходи в рамках загальної стратегії корпорації і відповідно до поставленої акціонерами мети. Це завдання ускладнюється тим, що корпорації саме через свої організаційно-правові особливості мають певні потреби при здійсненні управління. Так, на рівні Ради директорів визначається загальна стратегія і показники ефективності діяльності всієї корпорації, на рівні вищого управлінського персоналу вирішуються питання про вибір напрямів реалізації стратегії, а на рівні окремих бізнес-процесів виконуються тактичні маневрування для підвищення ефективності окремого виду бізнесу.

Найбільш важливими проблемами організації облікового забезпечення системи корпоративного управління є регулювання конфлікту інтересів між власниками і найманими менеджерами.

У процесі корпоративного управління акціонери корпорації мають різний рівень доступу до конфіденційної інформації про показники її діяльності.

Для вирівнювання можливостей обох категорій акціонерів і подолання інформаційної асиметрії законодавством вводяться такі інструменти, як загальні збори акціонерів, оприлюднення фінансових звітів. За допомогою цих інструментів акціонери отримують можливість безпосереднього моніторингу діяльності корпорації, а також участі в ухваленні управлінських рішень.

Специфіка корпоративного управління, яке впливає на облікове забезпечення, полягає в тому, що в кожному блоці діяльності формуються власні інформаційні потоки, які часто є перехресними. Тому для побудови облікового забезпечення системи корпоративного управління необхідні такі дії:

1) на рівні Ради директорів: використання елементів облікової політики корпорації, що підпорядковане стратегії корпорації;

2) на рівні вищого управлінського персоналу: виділення окремих бізнес-процесів, з формуванням бюджету по кожному з процесів.

Висновки та перспективи подальших досліджень:

1. Завдяки корпоративному управлінню відбувається значний вплив на ефективність побудови та організації системи бухгалтерського обліку на підприємстві, взаємодії всіх її складових. В процесі дослідження встановлено зворотній зв'язок між системою бухгалтерського обліку та корпоративним управлінням.

2. Облікове забезпечення системи корпоративного управління повинно базуватись на стратегії корпорації в цілому.

3. При побудові моделі корпоративного управління на підприємстві першочергова увага повинна приділятися інтересам акціонерів та бухгалтерському обліку, визначенню логічних зв'язків та взаємодії між бухгалтерським обліком та корпоративним управлінням.

4. Система бухгалтерського обліку в корпорації повинна бути взаємоузгодженою на загальнокорпоративному рівні, рівні бізнес-процесів і рівні окремого структурного підрозділу корпорації.

Список використаної літератури:

1. Довгаль Ю.Д. Корпоративне управління та його взаємозв'язок з бухгалтерським обліком // Вісник Національного технічного університету “харківський політехнічний інститут”. Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Розвиток обліку та аудиту як основи інформаційно-аналітичної системи підприємства. – Харків: НТУ “ХПІ”. – 2005. – №58, т.2, 220 с.

2. Корпоративное управление / Пер. с англ. – М.: альпина Бизнес Букс, 2007.– 222 с.

3. Кравченко Р.С. Корпоративное управление: обеспечение и защита права акционеров на информацию (российский и англо-американский опыт). – М.: Спарк, 2002. – 112 с.

4. Шеин В.И. и др. Корпоративный менеджмент: опыт России и США. / В.И. Шеин, А.В. Жуплев, А.А. Володин; рук. авт. кол. В.И. Шеин. – М.: ОАО “Типография “Новости”, 2000. – 280 с.

ПИЛИПЕНКО Олександр Іванович – кандидат економічних наук, доцент Державної академії статистики, обліку та аудиту

Наукові інтереси:

– фінанси корпорацій;
– бухгалтерський облік в системі корпоративного управління